

istraživanje

MERENJE KVALITETA USLUGE, PERFORMANSI I ISKUSTVA OBUČENOG I UNAPRED PRIPREMLJENOG POTROŠAČA

Šta je mistično u *Mystery Shoppingu*

Osim toga što je ovo relativno nova metoda, srpske kompanije (naročito one koje posluju u sektoru *retaila*) sve češće je koriste. Razlog je što prvi izveštaji mogu relativno brzo da se dobiju, a promene koje dolaze kao posledica zaključaka tih izveštaja mogu u kratkom vremenu da daju pozitivan efekat na poslovanje

Autor: Miljan Premović,
izvršni direktor, Intelligence

Možete uložiti milione na reklamu, još više na arhitekturu prodajnog mesta i biti sjajni u odnosima s javnošću, ali ako prodavac ne ispuni očekivanja kupca, većina uloženog novca je svakako bačena. Srećom, *Mystery Shopping* metoda može da otkrije i ukloni "uska grla".

Mystery shopping pripada novijim istraživačkim metodama u korporativnom svetu. Bazira se na stručno ustanovljenim principima koji su strukturisani 1997. godine formiranjem asocijacije *Mystery Shopper Providers Association* (MSPA). Evropski ogranak je nastao 2001. godine, čiji je ponosni član i naša kompanija.

Na globalnom nivou tržište *Mystery Shoppinga* iznosi 2,5 milijarde evra i ima trend rasta veći od tradicionalnih kvantitativnih i kvalitativnih metoda istraživanja, iako su ona i dalje dominantna.

Osim toga što je ovo relativno nova metoda, srpske kompanije (naročito one koje posluju u sektoru *retaila*) sve češće je koriste. Razlog je što prvi izveštaji mogu relativno brzo da se dobiju, a promene koje dolaze kao posledica zaključaka tih izveštaja mogu u kratkom vremenu da daju pozitivan efekat na poslovanje.

Bez obzira na to što je u ekspanziji, ova metoda je manje poznata ili je poznata samo načelno. Treba napomenuti i da se na našim fakultetima koji izučavaju menadžment i marketing ova metoda ili ne pominje ili se tek površno o njoj govori.

Generalno postoji određena doza mistificiranja, pa ima i onih koji pomalo nipodaštavaju ovaj metod. Naravno, ovde nema nikakvih tajni, a u narednim redovima govoriću o nekim zanimljivim pitanjima sa kojima sam se susreo u praksi.

Inače, najveći zaljubljenici u ovaj metod su oni koji su u početku bili skeptici (kao što je to inače često slučaj u životu za razne pojave).

Šta je u najkraćoj definiciji *Mystery Shopping*?

Mystery Shopping predstavlja merenje kvaliteta usluge, performansi i iskustva obučenog

i unapred pripremljenog potrošača.

Ko su potrošači, tj. tajni kupci koji se bave *Mystery Shoppingom*?

Tajni kupac je osoba koja je upoznata sa metodom *Mystery Shoppinga*, pristala na uslove rada i uspešno prošla obuku i treninge. Ovaj posao je u većini slučajeva honoraran, a tajni kupci se angažuju na projektu na osnovu njihovih karakteristika, ocena i preferencija. Ne postoje ograničenja ko može biti tajni kupac. Generalno su u većini slučajeva žene (65%), osobe između 25 i 39 godina (26%) i oni koji su zaposleni sa manje od dve godine iskustva na trenutnoj poziciji.

Ipak, među tajnim kupcima su rasprostranjeni i nezaposleni, zaposleni, penzioneri i studenti. Ima i onih sa malim primanjima i početnim pozicijama kao i onih sa visokim primanjima i dobrim pozicijama (ali dosta manje).

Koja je razlika između *Mystery Shopping* istraživanja i klasičnog istraživanja potrošača?

Mystery Shopping predstavlja merenje performansi i trenutnog (realnog) stanja na mestu prodaje kompanije ili konkurenta. Istraživanja potrošača mere očekivanja, navike, imidž i determinišu ponašanje

i karakteristike potrošača.

Obe metode se praktično dopunjuju i zajedno daju jasniju sliku stanja, iako *Mystery Shopping* mogu uspešno da koriste i primenjuju i drugi sektori u kompanijama, kao što su ljudski resursi i prodaja, a ne samo top menadžment i marketing.

Dakle, *Mystery Shopping* nije metoda koja se primarno oslanja na verovatnoću i statistiku (uzorak), kao što je to slučaj sa istraživanjima ponašanja potrošača ili istraživanjem javnog mnjenja.

Na primer, kompanija procedurama, pravilima, obukom ljudskih resursa, arhitekturom prodajnog mesta i sl. (performanse koje meri metoda *Mystery Shopping*) utiče na percepciju, zadovoljstvo, imidž kod potrošača, što mere istraživanja potrošača.

Sinergija svih ovih elemenata utiče na prihod i profit, odnosno na ukupnu vrednost kompanije.

Kako samo na osnovu jedne procene tajnog kupca može relevantno da se proceni stanje na terenu?

Mystery Shopping nije metoda koja koristi uzorak, već meri trenutno stanje onako kako jeste. U skladu sa ciljem istraživanja se, između ostalog,

planira i momenat kupovine. Čak i najboljim prodavcima se desi da imaju loš dan i da budu negativno ocenjeni, ali i to je trenutak kada kupci dolaze na prodajno mesto, zar ne? Dakle, i to je nešto što valja da bude vrednovano.

Treba da imamo na umu da najveći broj nezadovoljnih kupaca ne ulaže prigovor prodavcu ili menadžeru prodavnice, već se najčešće okrene i ode kod konkurenata, a o svom negativnom iskustvu priča sa prijateljima i komentariše na društvenim mrežama češće i radije nego kada ima pozitivno iskustvo.

Zamislimo da možemo da kvantifikujemo kvalitet nekog prodavca i kažemo da je on 99% slučajeva u jednom mesecu sjajan. Verovatnoća da *tajni kupac* dođe baš u periodu kada je on u lošem raspoloženju iznosi 1%. Verovatnoća da *tajni kupac* dođe u sledećem talasu kada je prodavac u istom ne tako dobrom raspoloženju za rad je 0,01%. Ako se ovo još jednom desi, percepcija da je prodavac u 99% slučajeva sjajan je govoto izvesno pogrešna.

Šta *Mystery Shopping* istraživanjem može tačno da se sazna?

0 kompaniji

Intelligence d.o.o. je kompanija koja se bavi tržišnim istraživanjima. Klijentima isporučujemo znanja o ponašanju potrošača, performansama prodajnog mesta, tržištima i tržišnim trendovima kao i stavovima javnog mnjenja.

Intelligence pristup istraživanjima je da primeni savremene i verifikovane istraživačke metode na konkretan projekat koji se tiče pojedinačno svakog klijenta. Često je slučaj da uniformisana rešenja i unifikovan pristup nije dovoljno dobar.

Naši klijenti su vodeće kompanije iz Srbije, a osim Srbije, svoju mrežu smo proširili na Bosnu i Hercegovinu i Crnu Goru. Jedina smo srpska kompanija koja je istovremeno korporativni član ESOMAR-a, kao krovne asocijacije za tržišna istraživanja na svetu, i MSPA kao prvog i najznačajnijeg globalnog udruženja za *Mystery Shopping* metodu.

Naš slogan je ReSerach, Find&Win.

Svrha *Mystery Shopping* istraživanja je merenje i unapređenje kvaliteta koje kompanija pruža klijentima. Obično se utvrđuje stanje enterijera (čistoća, funkcionalnost, atmosfera...), eksterijera (prilaz, firma, izlog...) i zaposlenih (urednost, *dress code*, prodajne

veštine, poštovanje procedura...). Na kraju se dobije izveštaj koji je opisan kao i onaj koji je merljiv, pa može da se sazna koja je prosečna ocena i koliko je koji objekat (ili prodavac) osvojio poena.

Koje su *Mystery Shopping* metode?

Najčešće korišćene metode su:

Mystery Shop. To su posete koje se završavaju kupovinom proizvoda ili usluge. Obično ih koriste u FMCG segmentu tj. *retailu*.

Mystery Visit. To su posete koje se ne završavaju kupovinom. Obično ih koriste banke, osiguravajuće kuće ili državne organizacije.

Mystery Caller. To su pocene koje se rade isključivo telefonski. Obično ih koriste informacione i telekomunikacione kompanije, ali ih koriste i banke, osiguranja, *online* prodavnice...

Mystery Deliveries. To su

procene koje se zasnivaju na iskustvu sa pošiljkama. Obično koriste kompanije koje se bave dostavom ili primarno koriste usluge dostave.

Mystery email. Procene koje se zasnivaju na slanju e-pošte.

B2B *Mystery shopping*. Procene koje se obavljaju na poslovnom tržištu.

Ima i drugih metoda ali nije redak slučaj da se koristi i kombinacija nekih od ovih metoda. Koji će se metod i kako koristiti zavisi od svakog pojedinačnog slučaja tj. projekta.

U narednom broju InStore magazina pisaću o temama koje se specifično tiču određenih procedura, kao što su način ponašanja tajnog kupca u objektu, kakav efekat to može da ima na prodaju u trenutku rada tajnog kupca... Osvrnuću se i na industrije koje najviše koriste ovaj metod ali i od čega zavisi cena ove usluge. ■

